

Steineronderwijs **Klaar voor de uitdaging van je leven**

Federatie Steinerscholen Vlaanderen v.z.w.
Gitschotellei 188
2140 Borgerhout

oktober 2015

Klaar voor de uitdaging van je leven

We zouden in deze brochure over de steinerscholen een aantal voor de hand liggende bekenden aan het woord kunnen laten. Iemand als Bent Van Looy, bijvoorbeeld, bekende zanger en tekstschrijver. Of Tine Embrechts, vermaarde actrice. Maar dan zeg je misschien: ja, kunstzinnige mensen komen er wel aan hun trekken. Maar niet iedereen heeft die begaafdheid. Dat klopt. Voor heel wat kinderen ligt hun talent in een ander gebied. Die worden later misschien een steengoede leraar wetenschappen. Of een veelgevraagde schrijver. Of een overtuigend advocaat. Maar hun namen zijn niet altijd meteen wijd bekend.

Het steineronderwijs wil een breed onderwijs zijn. Hoe we dat dan wel aanpakken? Dat lees je in deze brochure. Ze wil een inkijk verschaffen in het steineronderwijs van de 21ste eeuw. Steineronderwijs nieuwe stijl, zeg maar, afgestemd op wat er vandaag leeft in wereld.

Een eeuw steineronderwijs

Ja, het steineronderwijs bestaat al bijna een eeuw. Aan het begin van de vorige eeuw tekende de Duitse pedagoog Rudolf Steiner een nieuw soort onderricht uit voor arbeiderskinderen. Hij wilde onderwijs organiseren dat méér deed dan jonge hersenen volproppen met regels, feiten en voorgekauwde kennis.

Steiner wilde een onderricht dat vertrok vanuit de eigenheid van elk kind. Maar ook een onderwijs met een maatschappelijk vernieuwende impuls. Eén dat ervan uit gaat dat elk kind met zijn unieke persoon iets kan toevoegen aan de wereld. Steiner wilde een school die kinderen leert om zélf te denken.

Einstein, een tijdgenoot van Steiner, zei het zo: "Education is not the learning of facts, but the training of the mind to think." Onderwijs gaat niet over het leren van feiten, maar over het oefenen van de geest om na te denken. En dat kan het steineronderwijs anno 21ste eeuw alleen maar bevestigen.

Leerlingen volgen in hun ontwikkeling

Onderwijs dat vertrekt vanuit het kind in zijn ontwikkeling? Dan wil je als school die ontwikkeling ook graag op de voet volgen. Vanaf de kleuterklas tot in de laatste klas van de secundaire school. En dat doen we ook. Niet omdat we het moeten maar omdat we het vanzelfsprekend vinden. Het zit in het DNA van onze scholen. We hebben tal van observatie-instrumenten om die aspecten van kinderen en leerlingen in kaart te brengen die we belangrijk vinden. Hoe ze rekenen en lezen, maar ook hoe ze schilderen en toneel spelen. En hoe ze zich ontwikkelen als sociale wezens.

Dat doen we met aandacht en respect voor de eigenheid van elk kind. We willen hen individueel leren kennen en hen als mens tot hun recht laten komen. Waarnemen hoe ze als

persoon ontwikkelen, daar gaat het hem om. En we bekijken het beeld dat we van ze hebben graag met de ouders.

Ouderavond en oudergesprek

“**A**ls er één ding is wat je de steinerschool moet nageven, dan is het de energie waarmee ze ouders betreft bij het onderwijs en de opvoeding.” Dat vertelde een moeder ooit tijdens een ouderavond. Drie tot vier keer per jaar nodigen klasleraren in de steinerscholen de ouders van leerlingen uit om samen te praten over de ontwikkeling van hun kinderen.

Uiteraard worden dan geen kinderen afzonderlijk besproken. Daarvoor zijn er de individuele gesprekken – formeel en informeel. Tijdens zo’n klassikale ouderavond gaat het er eerder om dat zowel leraar als ouder inzicht verwerven in de klas als leeftijdsgroep. De grote kenmerkende lijnen van de ontwikkeling, zo je wil.

Een kind is geen robot of machine. Het is evenmin een minivolwassene en al helemaal geen kloon van alle andere kinderen in de klas. Maar per leeftijd herken je wel patronen. Een tienjarige gedraagt zich anders, denkt anders en handelt anders dan een veertien- of vijftienjarige.

Daar zoomen de steinerscholen op in: vanuit de ontwikkeling van de leerlingen kijken ze naar de beste manier om hen te stimuleren in hun groei. In het ontplooiën van hun mogelijkheden, het verwerven en verwerken van kennis en informatie, het aanscherpen van vaardigheden in hoofd, hart en handen.

Ouders gaan na zo’n ouderavond vaak naar huis met nieuwe inzichten en met een pak waardevolle opvoedkundige tips op zak.

Aanmoedigend onderwijs

In de steinerschool willen we graag dat iedereen zijn plaats vindt. Er zijn kinderen die rad van tong zijn. Anderen niet. Niet iedereen neemt van nature initiatief. Maar sommigen wel. Niet elk kind is een groepsbeest. Maar bepaalde kinderen wel. Al deze leerlingen samen vormen een kleurrijke klasgroep. Kinderen en jongeren worden uitgedaagd om in deze bonte en interessante mix van mensen aan de slag te gaan met hun eigen sterktes en zwaktes.

De leraren in het steineronderwijs stoppen veel energie in het aanwakkeren van de *leerkracht* die in elk kind aanwezig is. “Het komt er op aan de juiste snaar te raken,” vertelt een leraar. “Als je daarin slaagt en het verder goed aanpakt, dan krijg je het enthousiasme niet meer stuk.”

Individuele talentontwikkeling staat centraal, zonder de volledige ontwikkeling van het kind uit het oog te verliezen. En in de steinerschool situeert die ontwikkeling zich niet enkel op

cognitief vlak, het denken. Ze speelt ook op het terrein van het willen en het voelen. Vandaar de mix aan leervakken als wiskunde en Frans (hoofd), ambachtvakken zoals koperslagen en houtbewerking (handen) en kunstzinnig creatieve vakken zoals schilderen, tekenen en muziek (hart).

Ons aanbod

In de steinerscholen in Vlaanderen bieden we zowel kleuter-, lager- als secundair onderwijs aan. In het secundair onderwijs kan je zowel in het ASO als BSO terecht.

Daarnaast is er ook een aanbod in het buitengewoon lager en het buitengewoon secundair onderwijs.

Met eigen eindtermen

De steinerscholen volgen eigen leerplannen. Die zijn goedgekeurd door de overheid. Dat is belangrijk, want dankzij die goedkeuring reiken de steinerscholen getuigschriften basisonderwijs en secundair onderwijs uit, zoals elke andere Vlaamse school dat doet.

Jongeren die de steinerschool met een getuigschrift verlaten, kunnen verder studeren aan de hogeschool of universiteit. En ze doen dit ook.

Meer informatie over de eindtermen van de steinerscholen is te vinden op www.steinerscholen.be.

Ouderparticipatie

De steinerscholen vormen een actieve gemeenschap van leerlingen, leraren en ouders. Zonder leraren is geen onderwijs mogelijk. Maar zonder de inzet van leerlingen en de actieve betrokkenheid van ouders lukt het evenmin.

Ouderparticipatie heeft vele gezichten in de steinerscholen. In de eerste plaats worden de ouders betrokken bij de ontwikkeling en het leerproces van hun kind. Als ervaringsdeskundigen op het gebied van hun kind is hun inbreng van groot belang voor de leraren. Zo wordt hun beeld van het kind verrijkt om het op zijn weg zo optimaal mogelijk te begeleiden.

Sommige ouders nemen ook deel aan het bestuur van de school. Of ze spelen een rol in een werkgroep. Zo zetten ze zich bijvoorbeeld in voor de organisatie van een schoolfeest. Of voor het onderhoud van de gebouwen.

Vele ouders verlenen ook hand- en spandiensten aan de school. Een klusdag, een klasuitstap of een extra poetsbeurt ... overal werken de ouders mee aan het 'samen school maken'.

Een hecht lerarenteam

Het hart van elke steinerschool is het lerarenteam. Samen waken de leraren over het pedagogisch project binnen de eigen school.

Samen vormen ze beeld over wie het kind of de jongere is. Hoe hij optimaal kan worden begeleid en welke middelen relevant zijn om de pedagogische doelen te bereiken. Ze bespreken, verscherpen en verbeteren hun klaspraktijk en overlopen op vaste tijdstippen de vorderingen en ontwikkeling van alle leerlingen.

Kind van twee werelden

In zijn pedagogie ging Steiner uit van de eigenheid van elk individueel kind. Dat doen de steinerscholen vandaag nog altijd. Op een unieke wijze. We kijken naar meer dan louter de fysieke verschijning van het kind. Van Steiner is de uitspraak: "Wat doet goed onderwijs? Het zoekt naar wat er in wezen in elke mens aanwezig is. En die competenties laat het tot ontwikkeling komen."

In het steineronderwijs gaan we ervan uit dat een mens deel is van twee werelden: de voor ons vertrouwde materiële wereld en een minder vertrouwde geestelijke wereld. Vanuit deze wereld komt een kind met zijn eigen mogelijkheden en uitdagingen. Of met andere woorden: elk kind komt met een unieke rugzak vol talenten en motieven.

In de steinerschool helpen we deze jonge mensen graag hun eigen weg te ontdekken en de competenties te verwerven om die te realiseren. Daarom hebben we een grote eerbied voor de persoonlijke ontwikkeling van elke leerling.

Het kleuteronderwijs. De neus aan het venster.

Een jonge kleuter die voor het eerst naar school gaat, stapt een nieuwe wereld in. Die stap zet het ene kind al meer gezwind dan het andere. Maar de kleuterleraren zorgen ervoor dat het kind ook op school een beetje kan thuis komen. Want thuis betekent veilig en geborgen. En een kind dat in zo'n omgeving opgroeit, heeft nu eenmaal de beste kansen op een gezonde ontwikkeling.

Dat " thuis-komen " mag je best letterlijk nemen. Juf of meester begroet de kinderen 's morgens een voor een. De klassen zijn warm en huiselijk ingericht, met veel natuurlijke materialen en zachte kleuren. Er zijn speelhoekjes maar ook stille plekjes. En genoeg spullen om huizen, schepen of treinen mee te bouwen. De kleuters krijgen voldoende ruimte en tijd om hun spel vorm te geven naar hun eigen fantasie. Of ze helpen juf met doekjes plooiën, glazen spoelen of planten verzorgen. Ze moedigt hen aan om aan de slag te gaan. Samen brood bakken, fruit snijden of wol wassen. Eerst goed kijken. Hoe doet juf het? Even proberen ...

Er is ruimte om te leren wat je moet leren. Veters strikken, boterhammen smeren of de tafel schoonmaken. Stevige constructies bouwen, opruimen tot alles netjes is of kneden tot je brooddeeg klaar is. Uitproberen. Mislukken en opnieuw beginnen. Volhouden, doorzetten, succes hebben.

Onder de veilige vleugels van juf of meester steken de kleuters voorzichtig hun neus aan het venster van de wereld. Eerst aan dat van hun eigen kleine wereld. Daarna ook aan dat van de mensen om hen heen.

Ritme, rust en regelmaat

Kinderen ontplooiën zich op hun eigen tempo. Daarin zie je nogal wat verschillen. De kleuterleraren scheppen een omgeving waarin elk kind zijn pad kan gaan en stappen kan zetten. En waar ze elk kind op z'n weg vooruit helpen. Met respect en oog voor ieders eigenheid. Ritme, rust en regelmaat zijn daarbij onmisbaar.

Elke weekdag heeft zijn eigen activiteit. Schilderen op maandag, brood bakken op woensdag en poetsen op vrijdag bijvoorbeeld. Elke week opnieuw. Zo worden de dagen voor de kleuters heel herkenbaar. En dat brengt veiligheid en vertrouwen.

De activiteiten binnen de dag kennen ook een vaste volgorde en een vertrouwd ritueel. Eerst spelen, dan samen fruit eten en luisteren naar een verhaal. De tijd krijgt zo een beetje vorm.

Inspanning en ontspanning wisselen elkaar af doorheen de dag. Zo zijn er voldoende momenten van uitdaging én rust om bij de kinderen een harmonieuze ontwikkeling te bevorderen. Jonge kleuters krijgen bovendien de kans om ook echt een dutje te doen na de middag. En kunnen zo weer nieuwe energie opdoen.

Nabootsing

In de kleutertijd speelt nabootsing een belangrijke rol. Het samenspel van jongere en oudere kinderen en het voorbeeld van de kleuterleraar zijn hierbij zeer waardevol.

De kleuter wil alles nabootsen wat hij de 'grote mensen' ziet doen. Thuis, maar ook op school. Op school is de juf het grote voorbeeld. Het gaat dan niet alleen om de verhaaltjes die ze leest of de spelletjes die ze met de kinderen speelt, maar ook om wie ze is. Kleuters letten op alles wat ze doet en voelen aan hoe juf is. Door haar na te bootsen, leren ze beetje bij beetje de werkelijkheid kennen.

Fantasie

Kleuters leven nog helemaal in de verwondering. Daarom willen zij spelen. Lopen, spreken en denken: ze leren het niet met hun hoofd, maar met hun vingers, hun ogen, hun mond. Hun fantasie helpt hen de werkelijkheid te begrijpen.

Bij de activiteiten in een kleuterklas is er veel ruimte voor de verbeelding. Het vrije en geleide spel worden voortdurend afgestemd op waar de kinderen op dat moment aan toe zijn. Niets gaat hen boven het petje of is te moeilijk. Ongedwongen en vol overgave vatten de kleuters hun 'dagtaak' aan. Handvaardigheid wisselt af met huishoudelijke taakjes. Vingerrijmpjes en liedjes verrijken hun taal, kunstzinnige activiteiten wekken hun fantasie en dromen. Kringspelletjes leert ze samenwerken en rekening houden met anderen.

Het lager onderwijs. Een rijkdom aan verhalen.

De lagere school is de tijd van de grote verhalen. Dat is een bewuste keuze in de steinerscholen. Onderzoekers zijn er namelijk al langer achter dat verhalen het geheugen meer stimuleren. Dat komt omdat in een verhaal altijd twee elementen samen komen die het leren bevorderen: kennis en emotie. Bovendien helpen verhalen bij de persoonsontwikkeling van het kind.

Dat gaat zo: de leraar vertelt verhalen die de kinderen helpen de wereld te begrijpen. Verhalen schilderen beelden met woorden, die het kind diep van binnen kunnen raken. De verhalen zijn zorgvuldig gekozen: ze sluiten aan bij de leeftijdsfase van het kind. Ze passen bij zijn ontwikkeling, zeg maar. Zo wordt het kind uit de eerste klas beroerd door de beelden in sprookjes en grijpen de vertellingen uit de Noorse mythologie de vierde klasser aan. Tegelijk blijft nieuwe kennis beter hangen wanneer ze gepaard gaat met gevoel en betrokkenheid. Dat is mooi meegenomen.

De leraar trekt er ook op uit met de leerlingen om de leerstof te beleven. Afstanden afstappen of de omvang van bomen meten. Zo blijft de leerstof verbonden met het leven. Vervolgens verwerken de kinderen hun leerstof ook in hun eigen schrift. Ze illustreren deze verwerking met eigen tekeningen, waardoor ze de inhoud ook op een kunstzinnige manier verinnerlijken.

In de lagere school zien leraren erop toe dat ieder kind zich op zijn eigen tempo kan ontwikkelen. Ze moedigen elk kind daarbij aan om stappen te zetten, door de wilskracht en het doorzettingsvermogen bij elke leerling aan te scherpen.

Leerstof als ontwikkelingsstof

In de steinerschool zien we een pakket leerstof niet als een koffer vol kennis die we doorgeven aan de leerlingen. Natuurlijk wordt een kind wijzer van de inhoud die we aanbieden. Maar er is meer. Wij hanteren leerstof als 'ontwikkelingsstof'. Aan de slag gaan met de leerstof biedt aan het kind en de jongere een mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen. In feite is de leerstof een middel dat de leraar inzet; het doel is dat de leerlingen er zich door ontwikkelen.

In de praktijk betekent dit een zeer breed aanbod aan vakken, waarbij een intensieve beleving van en een kunstzinnige verbinding met de leerstof, hand in hand gaan. Zo geven we vorm aan het leren met 'hoofd, hart en handen'.

Periodeonderwijs

Een taalbad: gedurende een bepaalde periode intensief ondergedompeld worden in een bepaalde taal. Dit concept is bekend. In de steinerscholen geloven we in de kracht van zulke baden. Niet alleen voor een taal, maar ook voor rekenen en geschiedenis bijvoorbeeld.

Daarom hebben de steinerscholen een uniek concept ontwikkeld: het periodeonderwijs. Alle leergebieden worden onderwezen in periodes van een drietal weken. Door de leerstof

gedurende een periode zo intensief aan te bieden, komt de leerling makkelijker tot een intense beleving en verbinding. Na deze weken volgt de evaluatie. Zo kan een leerling in de loop van een schooljaar twee periodes aardrijkskunde hebben. Waarna de bijbehorende competenties voor dit vak verworven zijn.

Dankzij de combinatie van periodes en verhalen vindt nieuwe kennis zijn weg in het hoofd van de leerling. Voor vakken als taal en wiskunde zijn er naast die periodes ook gewone oefeningen voorzien, in een wekelijks schema. Deze vakken vragen immers meer oefening en herhaling.

Algemeen secundair onderwijs. Een brede kijk op de wereld

Algemeen onderwijs. Alomvattend, breed. Dat zien we heel ruim in de steinerschool. Het gaat niet alleen om wiskunde en wetenschappen, geschiedenis en talen. Het betekent ook ruimte maken voor kunstzinnige activiteiten en ervaringsgericht werken met de handen.

Waarom we dat doen? Het doel van de middelbare steinerschool is om jonge mensen te begeleiden om hun eigen weg te ontdekken en de competenties te verwerven om die te realiseren. De steinerscholen kiezen ervoor dat ook de ingenieurs van morgen met beide voeten in de wereld staan. Net zo goed als de sociaalwerkers van de toekomst de wetenschap moeten begrijpen.

Dat betekent dat leerlingen met verschillende interesses en talenten samen in de klas zitten. Wat aanleiding geeft tot onverwachte synergieën. Het zorgt voor uitwisseling van ideeën tussen de leerlingen zelf. De wiskundig getalenteerde scholier en de taalkundig of sociaal aangelegde leerling vinden elkaar. De leraar probeert om de leerling uit te dagen in dat gebied waarin deze laatste goed is.

Concreet betekent dit dat de lat voor de ene leerling op bepaalde gebieden hoger zal liggen, dan voor een ander. Maar altijd waken de leraren erover, dat elke leerling de eindtermen bereikt.

Beroepssecundair onderwijs. Wijs met je handen.

Sommige jongeren hebben het talent of de ambitie om eerder met hun handen aan de slag te gaan. Zij hebben binnen het steineronderwijs de mogelijkheid om te kiezen voor een beroepsopleiding 'Duurzaam wonen'. Ook hier is er een aanbod uitgewerkt van cognitieve, kunstzinnige en praktisch vakken. Maar de klemtoon ligt in deze opleiding meer op het doen.

Toen de steinerscholen aan het begin van deze eeuw plannen maakten voor beroepssecundair onderwijs, werd doelbewust de kaart van de duurzaamheid getrokken. Dat gebeurde op het moment dat bio-landbouw en duurzaam bouwen nog niet zo populair waren. De keuze bleek terecht, want vandaag zijn beide *bon ton*.

In de beroepsklassen van de middelbare steinerscholen volgen de leerlingen een opleiding met een grote werkzekerheid. De school probeert zelfstandig denkende vaklui af te leveren, die initiatief durven nemen, hun mening durven geven en bijstellen, en niet enkel blind uitvoeren wat iemand hen opdraagt. Onze afgestudeerde leerlingen hebben een profiel waar veel werkgevers vandaag naar op zoek zijn.

Bedrijven zoeken immers vakmensen die hun beroep met hun handen, hoofd en hart uitoefenen. In de ateliers leren de leerlingen niet louter machines bedienen en technieken uitvoeren, maar ook om creatief, zelfstandig en enthousiast aan de slag te gaan.

Ervaringsweken, de wereld in de praktijk

Leren van en over het leven gebeurt best in het leven zelf. Daarom organiseren de middelbare steinerscholen ervaringsgerichte extra-muros weken. De jongeren trekken erop uit om verschillende maatschappelijk gerichte activiteiten te beleven: de land- en tuinbouwsector, de kleinhandel en de verzorgende en/of dienstverlenende sector. Door deze praktijkweken leren de jongeren sociaal-economische aspecten van onze maatschappij niet alleen vanuit kennis te beoordelen, maar ook vanuit ervaring en waardering. Tegelijk kan deze beleving meespelen in hun latere studie- of beroepskeuze.

Dankzij deze stages vergroten de leerlingen bovendien hun zelfredzaamheid, doorzettingsvermogen en verantwoordelijkheid. Ze zoeken immers op eigen houtje de practicumplaats en maken de nodige afspraken. Hun individuele praktijkervaring verwerken ze in een persoonlijk practicumportfolio.

Naast de individuele ervaringsweken zijn er ook nog de klassikale extra-murosweken zoals een bosbouwweek, zeilreis of topografieweek. Tijdens deze gezamenlijke weken worden kennis en theorie in praktijk gebracht. Dit is ook de context bij uitstek om veel aandacht te besteden aan sociale groepsprocessen en intermenselijke relaties.

Kunstzinnige en praktische vorming

Kunstzinnige en praktische vakken zijn niet weg te denken uit de steinerschool. Ze kaderen in de brede vorming die de leerlingen aangeboden krijgen. Het zuiver cognitieve denken wordt afgewisseld met ambachtelijk en kunstzinnig handwerk zoals beeldhouwen of koperslagen. De leerlingen tonen hier hun creativiteit, maar ontwikkelen ook doorzettingsvermogen en esthetisch oordelen.

Daarnaast zijn ook muziek en toneel vaste waarden in de steinerschool. Het zijn stuk voor stuk momenten waarop leerlingen op een andere manier leren, maar ook andere kwaliteiten verwerven of verstevigen.

Al deze vakken stimuleren de creativiteit en dragen bij tot de vorming van een evenwichtige persoonlijkheid.

Modulair leren

Net zoals in de lagere school wordt ook in de middelbare school de leerstof in periodes van een drietal weken aangeboden. Zo is het mogelijk om zeer intensief met een vak bezig te zijn en de behandelde leerstof grondig uit te diepen. Een probaat middel tegen versnippering: de samenhang tussen verschillende onderwerpen van een vak wordt zo veel duidelijker en zal veel meer beklijven. En het bevordert het concentratievermogen aanzienlijk. De leerlingen ervaren op korte termijn dat ze hun competenties hebben uitgebreid. En dat werkt motiverend! De jongere voelt zich uitgedaagd om zijn kennis te vergroten en vaardigheden aan te scherpen.

De leerstof van de verschillende periodes verwerkt de leerling in een periodeschrift. Hij vat er de leerstof in samen, schrijft notities uit, maakt proefbeschrijvingen, zorgt voor kunstzinnige illustraties. Het periodeschrift is een uitstekend instrument voor persoonlijke verdieping van de leerstof.

Met een periodetoets of portfoliowerk wordt de periode doorgaans afgesloten. Het is de eindevaluatie van het vak.

Eindwerk als spiegel van eigen kunnen

Met hun eindwerk laten leerlingen aan het einde van hun schoolloopbaan zien waartoe ze in staat zijn. Tijdens de twee laatste jaren van de secundaire school werken alle leerlingen aan een eindwerk onder begeleiding van een mentor – meestal een leraar maar soms ook een ouder of buitenstaander.

Zo'n eindwerk bestaat uit een praktisch en een theoretisch deel. Kiest een leerling bijvoorbeeld theater als eindwerk, dan presenteert hij zowel een eigen geschreven stuk of geregisseerde productie als een theoretisch onderzoek over theater.

In hun eindwerken tonen de leerlingen hun meesterschap. Tegelijk zijn deze werkstukken dikwijls een voorafspiegeling van wat ze later in het leven willen bereiken.

Buitengewoon lager onderwijs. Hetzelfde, maar dan een beetje anders.

Sommige kinderen vinden moeilijker hun weg in de gewone school. Ze worstelen met leerstoornissen als dyslexie of dyscalculie. Of ze hebben een mentale beperking, waardoor hun leren wat anders verloopt. Daarom organiseert de Parcivalschool basisonderwijs voor het basisaanbod, type 2 en type 9. In kleine klasjes krijgen deze kinderen onderwijs, aangepast aan hun ontwikkelingsmogelijkheden en -tempo. Hetzelfde steineronderwijs, maar een beetje anders.

Kinderen van dezelfde leeftijd zitten samen in de klas. In principe blijven ze gedurende hun hele lagere schoolcarrière bij elkaar en vormen zo een hechte klasgroep. Kinderen krijgen zo de kans om hun eigen mogelijkheden en moeilijkheden te mogen en te durven tonen. Dikwijls behouden ze al die tijd ook dezelfde leraar, waardoor er een sterke vertrouwensband kan ontstaan. Differentiatie is voor de leraar een krachtige tool om in te spelen op de cognitieve verschillen tussen de kinderen.

De lessen in het buitengewoon onderwijs van de steinerscholen verlopen volgens een eigen ritme en structuur. De school biedt haar leerlingen een duidelijke en voor hen veilige omgeving, waarin ze graag en enthousiast willen leren. Ook zet ze extra mogelijkheden en middelen in om de kinderen intensiever te begeleiden. Er wordt met het hele team gekeken naar de hulpvraag die het kind stelt. Wat zijn de noden, welke ondersteuning is er nodig? Soms kan die extra hulp aangeboden worden in de klas, soms is een nog persoonlijkere aanpak nodig. De school biedt daarom ook individuele therapie op maat: ritmische massage, kunstzinnige therapie, logopedie, ergotherapie en muziektherapie. Het zijn wegen om het kind te ondersteunen in zijn ontplooiing. Dit is voor elk kind weer anders; maatwerk is hier dan ook de regel.

Ook in het buitengewoon onderwijs ligt de nadruk op een brede, algemene vorming. Cognitieve vakken worden aangevuld met handvaardigheid en kunstzinnige vakken. In het buitengewoon steineronderwijs worden kinderen in de eerste plaats gezien als mensen die de ruimte moeten krijgen om hun eigen idealen waar te maken. Met alle mogelijkheden en hindernissen die daarbij horen. De grootste voldoening voor hun leraren is te zien hoe de leerlingen voortdurend – met vallen en opstaan – stappen zetten en groeien in hun mogelijkheden.

Het buitengewoon secundair onderwijs: bijzondere aanpak voor unieke jongeren

Soms hebben jongeren in het middelbaar nood aan een andere soort onderwijs. Meer persoonlijk, in kleine groepen, met andere middelen en doelstellingen. Jongeren die reeds een moeilijke weg hebben afgelegd omwille van leermoeilijkheden of een mentale beperking bijvoorbeeld, kunnen terecht in Antwerpen, in de Parcivalschool.

In het BUSO-landschap neemt deze steinerschool een aparte plaats in. Met haar brede waaier aan mogelijkheden biedt deze kleinschalige school een antwoord op soms heel verschillende vragen van leerlingen. Bovendien ziet de school hen ook als mensen die op hun beurt veel te bieden hebben. Inhoudelijke voeding bieden aan de jongere is minstens zo belangrijk als de beroepsopleiding zelf.

Die inhoudelijke voeding krijgen de leerlingen van hun kunstzinnige vakken. Je *moet* er niets. Je *mag* er. Het is een middel om jezelf en de wereld ontdekken. De jongeren krijgen zo de kans om hun gevoelsleven te verfijnen, sociale vermogens te ontwikkelen en wilskracht te versterken. Ook de inhouden die in de algemene vorming aan bod komen, wekken de leerlingen in hun ontwikkeling en verbreden hun kijk op de wereld. Dat komt omdat de onderwerpen aansluiten bij hun leeftijd. Items als gezonde voeding, ziekte en milieu, maar even goed de belevenissen van de ontdekkingsreizigers of verhalen van de Romeinen, passeren de revue.

Proberen is leren. Daarom wordt er ook veel geoefend op de Parcivalschool. In ateliers, tijdens kunstzinnige vakken en in de praktisch-huishoudelijke lessen krijgen de leerlingen uitgebreid de kans om hun praktische vaardigheden onder de knie te krijgen. Waar nodig biedt de school ook individuele therapie op maat.

Je veilig voelen. Daar hebben deze jongeren grote nood aan – en zeg nu zelf: hebben we dat niet allemaal? Een team van toegewijde, enthousiaste leraren, therapeuten en leerlingbegeleiders zorgen dag na dag voor een duidelijk gestructureerd kader waarin de leerlingen zich geborgen kunnen voelen. Zodat ze zich kunnen ontwikkelen tot jonge mensen die zich veilig voelen om voluit in de samenleving te staan. Op hun eigen unieke manier.

Leerlingbegeleiding

De leraren in het BUSO staan er niet alleen voor. Een leerlingbegeleider en een anti-begeleider zorgen voor een stevige ruggensteun. Met hun expertise over onderwerpen als ASS, gedragsproblematiek en hechtingsstoornis, staan ze hun collega's bij. Ze informeren, coachen en geven vorming.

De leerlingbegeleider gaat ook met de jongeren zelf aan de slag. Hij vangt hen op wanneer er iets mis loopt in de klas en zorgt ervoor dat ze opnieuw kunnen aansluiten. Daarnaast begeleidt hij hen ook individueel op sociaal-emotioneel vlak. Zo bouwen de leerlingbegeleider en de jongere samen een vertrouwensrelatie op.

De anti-begeleider zorgt specifiek voor de leerlingen met autisme. Hij verduidelijkt regels en afspraken, werkt rond gevoelens, leert werkmethodes aan. Daarnaast ondersteunt hij ook zijn pedagogische collega's in de klas.

Begeleidingsplan

Iedereen mee in het verhaal. Daar is de Parcivalschool een grote voorstander van. Daarom schrijft ze alle aspecten van de begeleiding neer in het begeleidingsplan van de leerling. Iedereen – ook de ouders – wordt betrokken bij wat de leerling nodig heeft. Iedereen schrijft mee aan het verhaal.

Bij de start van elk traject bekijkt de klassenraad wat de meest gepaste ondersteuning is en het meest geschikte leeraanbod voor een jongere met ASS. Een en ander wordt genoteerd in een plan. Leerkrachten en therapeuten werken dit verder uit in de verschillende lessen en tijdens individuele contactmomenten. Ouders en school bespreken de aanpak samen. Aanvullingen en bijstellingen gebeuren waar nodig.

Opleidingsvorm 1

Leerlingen met een matige tot ernstige mentale beperking kunnen in deze afdeling terecht. Daarvoor hebben ze wel een type 2-attest nodig. Zelfredzaamheid, persoonlijke en sociale vorming. Communicatie ook. Daar draait het voornamelijk om in deze opleidingsvorm. Bedoeling is om deze jongeren een toekomst te bieden in een aangepast leef- en werkmilieu (vb. dagverblijf, beschermde woonvoorziening ...).

De verschillende vaardigheden komen ruim aan bod in het periodeonderwijs. Motoriek, praktische-huishoudelijke en arbeidsvaardigheden worden intensief geoefend. De leer- en oefenmomenten sluiten aan bij concrete leef-en werksituaties.

Opleidingsvorm 3

Deze leerlingen leren zelfstandig in het leven te staan en te werken in een gewoon werkmilieu. Hier is een attest type 1 (licht verstandelijke beperking) een toelatingsvoorwaarde.

De steinerschool biedt twee opleidingen aan: schilder-decorateur en logistiek assistent. Beide opleidingen geven uitzicht op een baan.

Het eerste jaar krijgen de jongeren de tijd om de overstap van de lagere school naar het middelbaar zo rustig mogelijk te maken. Tijdens de praktijkvakken proeven ze van schildertechnieken en vaardigheden voor logistiek assistent. Zo kunnen ze bewust en met vertrouwen kiezen welke richting ze graag uitwillen.

Eerst leren de leerlingen de basistechnieken voor hun vakgebied. Daarna wordt hun kennis en kunde steeds meer verdiept en uitgebreid. Ze leren zelfstandig te werken en aandacht te schenken aan regels en afspraken die gelden binnen de beroepssector waar ze aan de slag zullen gaan.

Tenslotte lopen de leerlingen ook stage in concrete werkomgevingen als schildersbedrijven, rust- en ziekenhuizen. Daar oefenen ze hun aangeleerde vaardigheden in het werkmilieu. Dit is een belangrijke laatste stap naar het 'echte leven'. Met een getuigschrift op zak, kunnen de jongeren aan de slag in het reguliere arbeidscircuit.

Opleidingsvorm Autisme

Jongeren met Autisme Spectrum Stoornis en een (rand)normale begaafdheid worden in deze opleiding begeleid.

Werkdruk, tempo, sociaal functioneren en prestatiegerichtheid. Het zijn factoren die jongeren met ASS belemmeren in hun ontwikkeling. Zij hebben extra veel nood aan begeleiding, structuur en duidelijkheid. Later werken in een normaal economisch circuit of in een werkplaats is niet vanzelfsprekend.

In deze opleidingsvorm krijgen jongeren de cognitieve uitdaging en tegelijk de aangepaste ondersteuning die ze nodig hebben. De troeven van deze richting? Kleine klasgroepen, werken met en aan hun talenten, begrip en omkadering voor hun beperkingen, begeleiding in de klas op hun individueel niveau. Ook het helder maken van tijd en ruimte en de bewustwording van 'hun' autisme komen ruim aan bod.

De eerste graad is vooral gericht op sociaal-emotionele vaardigheden en persoonlijke zelfredzaamheid. In werkateliers op school worden arbeidsvaardigheden en attitudes aangeleerd.

In de tweede graad zoekt de school verder naar interesses en talenten. De jongeren, begeleid door leraren, gaan werken in verschillende bedrijven en organisaties. Ze proeven zo van verschillende werksituaties en ontdekken waar hun talenten het best openbloeien.

In de derde graad staat sociaal-maatschappelijke integratie (SMIA) centraal. Samen met de leerling zoekt de school naar een bedrijf of organisatie die helemaal bij hem of haar past. Dat kan een zorgboerderij zijn. Of een bibliotheek, supermarkt of rusthuis. Daar gaat de jongere nu zelfstandig aan de slag. Deze ervaring biedt zo een opstap naar begeleid werken.

Ervaren en gemotiveerde leraren brengen de leerstof functioneel, praktisch en gedifferentieerd aan. Daarin worden ze intensief bijgestaan door een anti-begeleider. Ook de ouders worden betrokken om als volwaardige partner te zoeken naar de meest aangepaste vorm van begeleiding voor hun kind.